

ΙΩΝΙΚΗ ΜΕΛΙΣΣΑ.

ΣΜΥΡΝΗ, τῇ 22 Φεβρουαρίου, 1852.

Ἀρχαῖον χειρόγραφον ἐπὶ μεμβράνης.

Ἐν τῷ 20^ῳ φυλλαδίῳ τοῦ παρόντος Περιοδικοῦ Συγγραμματος ὁμιλοῦντες περὶ τοῦ Παρθεναγωγείου τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς, καὶ περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Δ. Μαρκουλίδου ἀνακαλυφθείσης βιβλιοθήκης ἀνεφέροντες σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἀκόλουθα: ὅτι τὰ θέμεθλα αὐτῆς ἀποτελοῦσι χειρόγραφα τινὰ ἀρχαῖα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκκλησιαστικά, ἔργα ἀμνημονεύτων χρόνων κτλ: Ἀγαθὴ τύχη! Μίαν τῶν ἡμερῶν εὐρεθέντες ἐν τῇ ἰδίᾳ σχολῇ, καὶ παρκτηροῦντες ἐκκλησιαστικά τινὰ χειρόγραφα ἐκινήθημεν ἀπὸ περιέργειαν νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προτοχὴν μας: εἰς ἓν ἐξ αὐτῶν τοῦ ἱερομονάχου Συμεῶνος, συνιστάμενον ἐκ τριάκοντα τριῶν λόγων ἐκκλησιαστικῶν. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο μᾶς ἐφάνη πολλοῦ λόγου ἄξιον καὶ διὰ τὴν ἀρχαιότητά του καὶ διὰ τὸ ὕψος τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν εἶναι γεγραμμένον. Διὸ καταχωρίζομεν ἐνταῦθα ἓνα ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων παρακαλοῦντες τοὺς εἰδημόνας τῶν τοιούτων ν' ἀποφανθῶσι περὶ τοῦ συγγραμματος καὶ περὶ τοῦ συγγραφέως, καὶ ἂν πραγματικῶς τὸ χειρόγραφον τοῦτο ὑπάρχῃ ἀνεκδοτον καὶ ἄγνωστον εἰσέτι εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον χαίρομεθα πολὺ διότι δημοσιεύομεν εἰς τὸ κοινὸν τὸ κεκλήσιον τοῦτο.

ΠΕΡΙ ΥΠΟΜΟΝΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΧΡΑΝΤΩΝ ΚΑΙ ΘΕΙΩΝ ΠΑΘΩΝ, ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΛΟΓΟΣ ΚΓ'.

Ὡς περ οἱ λείαν καὶ ὁμαλὴν ὁδὸν βαδίζοντες πολλῆς ἀπολαύουσιν ἀνέσεως καὶ ἀδείας: ἐπειδὴν δὲ τὸ κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ ὄρει ἐντύχουσιν ἀνάντει καὶ

ὕψηλῳ καὶ δυσβάτῳ πολλῇ συνεχόνται φροντίδι καὶ ἀγωνίᾳ, καὶ πάντοθεν ἐαυτοὺς συναγοῦσι καὶ συνιστῶσι, καὶ προσεκτικοὶ τε καὶ νηφαλέοι γίνονται, μήπως ἐκ τινος ἀπροσεξίας καὶ ῥαθυμίας ὀλισθήσαντες ὑπομείνωσι χαλεπὸν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν κινδυνεύσωσι: τοιοῦτόν τι καὶ ἐγὼ πέπονθα ἀθλία καὶ ταπεινὴ ψυχὴ! ἐν γὰρ ταῖς πρώτῃς παραινέσεσιν, ἃς πρὸς σέ περὶ ψυχικῶν παθῶν καὶ ἡθῶν πεποιήμαι, ὡς περ διὰ λείας καὶ ὁμαλῆς ὁδοῦ ὁ λόγος ἡμῶν φερόμενος πολλῆς ἀπήλαυσεν ἀδείας τε καὶ ἀνέσεως, νυνὶ δὲ ὑπὸ τῆς φορᾶς τοῦ λόγου εἰς τὸ περὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ θείων καὶ ζωηρῶν πηθῶν μέρος, οὐκ οἶδ' ὅπως ἐξενεχθεῖς, καὶ ὡς περ ὄρει προσθῆναι μέλλων ὕψηλῳ τε καὶ ἀφικρήμῳ (ἄμφικρήμῳ), δειλίᾳ περιπέτωκεν οὐ μικρὰ, καὶ ἐν φόβῳ μεγάλῳ καὶ τρόμῳ καθίστηκε, καὶ περὶ αὐτὴν, ὡς εἰπεῖν, δέδοικε τὴν ζωὴν, ἔχει γάρ τι καὶ πρέπον ὁ λόγος. Βούλομαι τοίνυν ταῦτα διὰ τῶν ἐμῶν ῥυπαρῶν καὶ ἀκαθάρτων χειλέων διηγήσασθαι πρὸς σὴν ὠφέλειαν, παρὰ κλησίν τε καὶ ὑπομονῇ, καὶ προσεύμαι, καὶ δέδοικα τὸν τολμηρὸν τῆς ἐγχειρήσεως: πῶς γὰρ δυνήθῃ ἐξεῖπεῖν ταῦτα; ἢ πῶς τολμήσω ὁ ἑναγῆς ἐγὼ καὶ ἀκάθαρτος τοιούτου φοβεροῦ καὶ φρικώδους ἀπὸρᾶσθαι διηγήματος; ἀκούων τῷ προφήτῃ τοῦ Δαβὶδ σιωπᾶν ἐγκελευμένου μοι καὶ λεγόντος: τῷ δὲ ἀμάρτωλῳ εἶπεν ὁ Θεός: ἵνα τί σὺ ἐκδικήγῃ τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαβάνῃς τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου; Διὰ τὸ μισῆσαί με παιδεῖν Κυρίου, καὶ ἐκβαλεῖν τοὺς λόγους αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω. Εἰ γὰρ ἐθεώρουν κλέπτειν, καὶ σὺ ἐισυφίσταναι τοῦτον, ἀλλὰ μᾶλλον συνέτρεχον αὐτῷ, καὶ πῇ μερίδα μου μετὰ μοιχοῦ ἐτίθειν; διὰ τοῦτο οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἐν τούτοις φεβέγξασθαι, ἀλλ' ὡς γενοῦμαι μακρόθυμος Κύριε ἐπὶ τῇ ἐμῇ προπετείᾳ καὶ αὐτιάδειά: σὺ γάρ

οἶδας δέσποτα τῶν ἀπάντων ὁ γινώσκων τὰ κρύβια τῶν ἀνθρώπων, ὁ συνιείς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ὁ βλέπων καὶ ἐξιχνιζὼν πάσας τὰς ὁδοὺς ἡμῶν, ὁ ἐπιστάμενος πάντα τὰ μέλλοντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, ὁ κτίσας τοὺς νεφροὺς καὶ τὴν καρδίαν μου, καὶ προειδὼς τὸ ἀκατέρηστών μου· ὅτι μετὰ φόβου καὶ τρόμου πολλοῦ τῆς τοιαύτης μέλλω ἐφάψασθαι διηγήσεως, ὅπως τῇ τούτων μνήμῃ πρὸς ὑπομονὴν διεγείρω τὴν ἀθλίαν καὶ ταλαίπωρόν μου ψυχὴν· οἶμοι ψυχὴ! φρίκη καὶ τρόμος μὲ συνεχίει ὅταν ἀλογίσωμαι τὸ φοβερὸν καὶ φρικτὸν τοῦτο μυστήριον! ὅτι Θεὸς ὦν καὶ ὑπ' ἀγγέλων δορυφορούμενος, καὶ ὑπὸ Χερουβὶμ καὶ Σεραφὶμ δοξαζόμενος, ταπεινῶσας ἑαυτὸν ἐκλινεν οὐρανοὺς καὶ κατήλθε, σάρκα θανεισάμενος ἐκ τῆς ἐχράντου Παρθένου, καὶ τέλειος ἄνθρωπος καὶ κατὰ πάντα ὅμοιος ἡμῖν γέγονε χωρὶς ἁμαρτίας· καὶ ὑπὸ τοῦ ἰδίου μαθητοῦ φιλήματι δολίῳ προδοθεὶς ἐκρούσιν ἐδεδεσμεύθη ὁ λύων τὴν κατάραν τῆς ἀρχαίας καὶ προγονικῆς ἡμῶν ἁμαρτίας· εἶτα καὶ ραπίσματα, καὶ ἐμπαιγμοὺς διὰ σέ ἐδέξατο, χλαμύδα καὶ πορφύραν ἐμπαιζόμενος ἐφόρεσε, καὶ ἐμπτύσματα ὑπέμεινε, καὶ μάστιγας· καὶ τελευταῖον, τὸν διὰ Σταυροῦ ἐπονείδιστον θάνατον, καὶ ταῦτα πάσχω ἐκουσίως ἐμακροθύμει, καὶ ἠείχετο. Καὶ ἐκεῖνος μὲν Θεὸς ὦν ἀναμάρτητος, τοσαῦτα παθεῖν ἠνέσχετο διὰ σέ, καὶ τοῖς ταῦτα ποιοῦσιν οὐκ ἀνταπεδίδου, ἀλλ' ἐβόησεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ πρὸς τὸν ἰδίον τε καὶ ὁμοούσιον Πατέρα· Πάτερ ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην· οὐ γὰρ οἶδας τί ποιοῦσι. Σὺ δὲ παμμίαιρε καὶ ταλαίπωρε ψυχὴ οὐδὲ μικρὰν ὀδύνην θύνη ὑπομεῖναι ἵνα συγχώρησιν εὐρῆς τῶν πολλῶν ἐγκλημάτων σου, ἄλλους μὲν ἀποδίδως κακὰ ἀντὶ κακῶν, οὓς δὲ ὑβρίζεις, ἄλλους δὲ ἐξουθενεῖς, ἐτέροις μνησικακεῖς, ἄλλους δὲ λοιδορεῖς· οἷς δὲ οὐ δύνῃ ἀποδοῦναι ἀχαρίστοῦσα, βλασφημεῖς καὶ ἀποδαπετεῖς, καὶ ἄρσα τὸ παμμιάρόν σου στόμα εἰς τὸν οὐρανὸν κινεῖς τὴν ὑπαρὰν καὶ σκοληκὸβρωτόν σου γλῶσσαν κατὰ τοῦ Ὑψίστου· ἐν βλασφημίᾳ καὶ ὕβρει. Καὶ τί ποιήσεις; ἢ ποῦ κρυβήσῃ, ὅταν ἔλθῃ ὁ Κύριος ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· τί δὲ ἀπολογήσῃ τότε; ὅτι οὐκ ἠθέλησας ἀναλογισάσθαι τὰ ἄχραντα αὐτοῦ πάθη, καὶ καθ' ὁμοιότητα αὐτοῦ ὑπομεῖναι καὶ σὺ μικρὰν τινα θλίψιν· αὐτὸς γὰρ Θεὸς ὦν ὑπὸ Πιλάτου καὶ Καϊάφα κρινόμενος οὐδὲν ἀπεκρίνατο· ὑπὸ Ἰουδαίων μυκτηριζόμενος ἐμακροθύμει, καὶ ὑπέμεινεν, ὑπὸ δὲ ἁμαρτωλοῦ λαοῦ καλὰ μὴ τὴν κεφαλὴν τυπτόμενος, ἔφερε σιγῇ· καὶ ὑπὸ ἀγνώμονος καὶ ἀχαρίστου λαοῦ ὅξος ποτιζόμενος, ἠνείχετο. ὦ Ἰουδαῖε ἀχαρίστε, τοιαῦτα τῷ εὐεργέτῃ σου καὶ κηδεμόνι ἀποδίδως; τοιαύταις δωρεαῖς τὴν σὸν τροφέα καὶ δεσπότην ἀσυνείδητε ἀνταμείβῃ; Οὐκ ἠδέσθης ἀσύνετο γολὴν ἀντὶ βρώσεως προσάξει τῷ ἐκθρέψαντί σε τὸ

μάννα, καὶ ἐμπλήσαντί σε ὀρυγομήτρην εἰς πλησμόνην ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἔτη; οὐκ ἐπηξας τὸν διὰ ξύλου γλυκάναντα τὰ πικρὰ ὕδατα καὶ πλουτίσαντά σε, τοῦτον ἐν ξύλῳ ὅξος ποτίσαι; ὦ Ἰουδαῖε! πῶς τὸν εὐεργέτην καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου ὡς πλάνον συκοφαντήσας, θανάτῳ κατέκρινας; καὶ οὐκ ἐπιτοήθης, οὐδὲ ἐτρόμαξας τοιαῦτα κατατολμήσαι τοῦ σου εὐεργέτου; ἐκεῖνον εὐεργετήσαντός σε καὶ μηδὲν σε ἀδικήσαντος; τί γὰρ σοι κακὸν ἐποίησεν; εἰπέ μοι· ἢ ποῖαν πρόφασιν ἔχων, τοιαῦτα παράνομα ἐτόλμησας δρᾶσαι κατ' αὐτοῦ; ναὶ φησιν, ἔχω πρόφασιν εὐλογον· υἱὸν γὰρ Θεοῦ ἑαυτὸν ἐποίησεν· ὦ παράνομε καὶ ἀχάριστε, σὺ σαυτὴν υἱὸν Θεοῦ ποιεῖς, μὴ ὦν κατ' οὐσίαν υἱὸς Θεοῦ, ἀλλὰ κατὰ χάριν, ἐκεῖνον δὲ φύσει ὄντα υἱὸν Θεοῦ, μονογενῆ τε καὶ ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ, καὶ γνήσιον καὶ Συνάναρχον καὶ συναϊδίον, τοῦτον τῆς υἰοθεσίας ἐκβάλλεις ἀσύνετο, καὶ τοῦ Πατρὸς χωρίζεις; καὶ οὐ μόνον τοῦτο λέγειν ἐτόλμησας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἐν Σταυρῷ ἀδίκως προσηλωσας; ὦ τῆς ἀνοίας σου καὶ παραπληξίας! τίς οὐ θαυμάσει ἐπὶ τούτῳ; τίς δὲ οὐκ ἐκπλαγῇ ἐπὶ τῇ σῇ ἐσκοτισμένῃ καὶ πεπρωμένῃ διανοίᾳ, καὶ ἐπὶ τῇ παρὰ νόμῳ σου πονηρίᾳ; ὅτι ἄλλα μὲν αἰεὶ προφέρεις ἐν τῇ γλώττῃ σου τὰ ἐκ τῶν προφητῶν ἄλλα δὲ, μύων τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰ ὦτα ἐμφράσων, μελετᾷς ἐν τῇ διανοίᾳ σου· κάλυμμα γὰρ ζοφῶδες ἐπίκειται σου τῇ ἐσκοτισμένῃ καρδίᾳ· καὶ διὰ τοῦτο οὐ βούλει συνιέναι καὶ ἀναβλέπει πρὸς τὸ τῆς ἀληθείας καθαρώτατον φέγγος· ἀλλ' ὑπὸ τοῦ δεινοῦ φθόνου τυφλώτων τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὺς, οὐχ ὁρᾷς τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον Χριστὸν, πᾶσιν ἀφθόνως τὰς τῆς χάριτος αὐτοῦ θείας ἀκτῖνας ἀνατείλαντα; αὐτοῦ γὰρ εἰρηκότος πρὸς σέ, ὅτι ὑμεῖς τοῦ πατρὸς ὑμῶν ἐστὲ, εἶπας ἀσύνετο, ὅτι ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννημεθα· ἕνα πατέρα εἶχομεν τὸν Θεόν· εἰ οὖν οὐ πατέρα τὸν Θεὸν καλεῖς, πῶς λοιπὸν τὸν κατὰ ἀλήθειαν φύσει υἱὸν καὶ λόγον τοῦ Θεοῦ ὄντα τὸν Χριστὸν μηδὲν περισσότερον τούτου φθεγγόμενον κατακρίνεις ἀσυνέτως; Καὶ ἐκεῖνος μὲν κατ' οὐσίαν ὦν τοῦ Θεοῦ, καὶ υἱὸς ἀνθρώπου γενέσθαι οὐκ ἀπηξίωσε· καὶ τοῦτο αὐτὸς ὁμολογῶν ἐν παραβολαῖς λέγει· γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰμὲν τὸ σημεῖον Ἰωάννου τοῦ προφήτου· ὧς περ γὰρ ἦν ὁ Ἰωάννης ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας· καὶ ἀλλαγῶν πάλιν, καθὼς ὁ Μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτω δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου· εἰ τοίνυν σὺ ἄνθρωπος ὦν κατ' οὐσίαν φθαρτὸς καὶ ἐπίκνηρος, υἱὸν Θεοῦ σεαυτὸν ὀνομάζεις, καὶ αἰεὶ τοῦτο παρρησία προφέρεις ἐν τῇ γλώττῃ σου, ἐκ τῶν προφητικῶν ῥημάτων τὰς ἀφορμὰς λα-

ζών, τοῦ μὲν Προφήτου Δαβὶδ λέγοντος· ἐγὼ εἶπα θεοὶ ἐστέ, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες· τοῦ δὲ Ἡσαίου· υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὑψώσα· εἰ οὖν σὺ δοῦλος ὢν, ὡς εἴρηται, καὶ κατὰ χάριν Θεοῦ υἱὸς κληθεῖς, εὐλογον ἔχεις, καὶ ὀνομάζεις σεαυτὸν υἱὸν Θεοῦ; Διατί τὸν Χριστὸν φῶσαι ὄντα κατ' οὐσίαν υἱὸν Θεοῦ ὁμοούσιον ἀποκτείνεις, μὴδὲν πλέον σου εἰρηκότα, καὶ ψευδέσι ῥήμασι πρὸς τὸν Πιλάτον κατηγορεῖς τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ νόμου λέγων· ὅτι ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι υἱὸν Θεοῦ ἐκυτὸν ἐποίησεν· ὃ παμμίαρε, καὶ παράνομε, ὅλον τὸν νόμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ νομοθετηθέντα αἰεὶ ἀθετῶν, καὶ καταπατῶν οὐ συνίεις, ἀλλ' ἀνοισθήτως διάκεισαι, καὶ ἐκὼν τοὺς τῆς διανοίας σου ὀφθαλμοὺς μύεις; καὶ νῦν ἐν τῷ νόμῳ καταφεύγεις; καὶ ποῖος νόμος τοῦτο περιέχει παράνομε καὶ ἀσύνετε; ἢ ποῦ γέγραπται· ἐάν τις ἐκυτὸν υἱὸν Θεοῦ ποιήσῃ, θανάτῳ τελευτάτω· εἰπέ μοι τρισχίλιε, καὶ εἰ ταῦτα γέγραπται ἐν τῷ σῷ νόμῳ, καθὼς ψευδῶς ἔφης ὡς ἔδει αὐτὸν ἀποθανεῖν, ὅτι πανταχοῦ σεαυτὸν υἱὸν Θεοῦ λέγεις εἶναι· τοῦ γὰρ Χριστοῦ εἰρηκότος πρὸς ὑμᾶς· ὅτι ὑμεῖς τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν ποιεῖτε καὶ ἀφ' οἷς παρρησιαζόμενος ἐφασκες, ὅτι ἡμεῖς ἐκ περνεῖς οὐ γεγενήμεθα, ἓνα Πατέρα ἔχομεν τὸν Θεόν· ποῖαν λοιπὸν πρόφασιν ἔχων, σεαυτὸν μὲν ἀθῶν τοῦ θανάτου, τὸν δὲ Χριστὸν κατακρίνων, φθόνῳ φερόμενος καὶ λέγων· τί ποιοῦμεν; ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ; ἐάν ἀφῶμεν αὐτὸν ὄντως, πάντες πιστεύουσιν εἰς αὐτόν· καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἄλλοι ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος· ὃ μανίας ἀσπόνδου, μᾶλλον δὲ πονηρῶς βασκανίας! εἰ γὰρ ἀφῶμεν αὐτόν, φησί, πάντες πιστεύουσιν εἰς αὐτόν· ὃ Ἰουδαῖε ἐσκοτισμένε τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ ψυχῇ! τί γὰρ σὲ ἐβλαπτεν ἢ ἐλύπει, εἰ πάντες πιστεύσαντες σωθῆναι ἐμελλον; τί δὲ φθονεῖς τῇ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων; σὺ οὐκ εἰσέρχῃ, ἵνα τί καὶ ἐτέροις φθόνων ἐμποδίζεις; ὁ γὰρ ἐξ οὐκ ὄντων παραγαγὼν ἡμᾶς Θεὸς διὰ τὴν ἀπειρον φιланθρωπίαν αὐτοῦ ἐξάπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ καλοῦντα τὰ ἔθνη πρὸς θεογνωσίαν, ἵνα δι' αὐτοῦ σωθῇ ὁ κόσμος, καὶ σὺ οὐ βούλει, ἀλλ' ἀντιπαρτάτῃ τῇ βουλῇ τοῦ Θεοῦ· τί ποιεῖς ἀσύνετε Ἰουδαῖε; τί ἀδανάτοις ἐπιχειρεῖς; πῶς σὺ ἄνθρωπος ὢν τῷ Θεῷ ἀντιπαρτάτῃ τολμᾷς; ἀλλὰ γὰρ οὐδὲ ἄνθρωπον καλεῖσαι σε δύνῃμι· πῶς γὰρ σε καλέσω ἄνθρωπον τὸν τοιαῦτα τολμήσαντα κατὰ τοῦ εὐεργετήσαντός σε καὶ μυρίων ἀγαθῶν ἀξιώσαντος; καὶ τί λέγω ἄνθρωπον; ἀλλ' οὐδὲ κύνα σε καλεῖσαι δίκαιόν ἐστι· κακείνος γὰρ εὐγνωμονέστερός σου ὑπάρχει κατὰ πολὺ, ὅτι οὐδέποτε τοῦ ἰδίου κατεξανίσταται δεσπότης ὡς σὺ, ἀλλὰ μᾶλλον πᾶσαν εὐγνωμοσύνην καὶ φιλίαν πρὸς αὐτὸν διασώζων αὐτῷ προσμένει διηνεκῶς, καὶ τῆς τούτου φωνῆς

καὶ θέας, ὡς δυνατόν αὐτῷ, αἰεὶ ἐφίεται, καὶ περ ἄλλογον ζῶν ὢν· σὺ δὲ ἄθλιε, καὶ ταλαίπωρε, ἀναισθητότερος καὶ ἀσυνετώτερος καὶ αὐτῶν τῶν ἀλόγων ζῶν ἐφάνης πρὸς τὸν σὺν εὐεργέτην καὶ ποιητὴν· ἀλλὰ δαίμονά σε καλέσω; ἀλλὰ καὶ τούτων χείρων καὶ ἀνοητότερος εὐρέθης σὺ· ἐκείνοι γὰρ τὸν αὐτοῦς ἐλαύνοντα μὴ ἀπογνῶσαντες, ἔλεγον· οἶδαμέν σε τίς εἰ ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ· τί οὖν λοιπὸν σε ὠφέλησαν ἢ τοσαύτη κατὰ Χριστοῦ πονηρία, καὶ βλασφημία, καὶ βασκανία; ἰδοὺ γὰρ ἀγνώμων καὶ ἀσύνετε, καὶ ταῦτά σου ποιήσαντος, καὶ τὸν Χριστὸν σταυρώσαντος, ὡς περ ἐπόθεις, πάντα τὰ ἔθνη πεπιστεύκασι, καὶ ἐμπροσθέν σου γεγόνاسι· καὶ ὅτι ἐμελλες μᾶλλον δοξασθῆναι καὶ ἀγαλλιασθῆναι καὶ χαρῆναι διὰ τὸν ἐκ σοῦ ἔθνος κατὰ σάρκα γεγεννημένον Χριστὸν, τότε διὰ τὴν ἀνυπερέβλητόν σου μανίαν καὶ μοχθηρίαν ὑπὸ πάντων ταλανίζῃ καὶ κωμωδῇ καὶ μυρίοις ὀνειδέσει βάλλῃ καὶ θαρμοῖς, καὶ ταῦτα πάσχων παμμίαρε, ἀκμήν οὐ σωφρονεῖς, ἀλλὰ μωραίνῃ ἀσύνετε; καὶ τολμᾷς τὴν βλασφημίαν σου καὶ ἰταμόν γλῶσσαν κατὰ τοῦ Ὑψίστου κινεῖν; καὶ τοὺς πιστεύοντας εἰς τὴν ὁμοούσιον καὶ ἁγίαν Τριάδα λοιδορεῖς ὡς ἐταριστῆς; ἀσύνετε, οὐχ ὁ λόγος καὶ τὸ Πνεῦμα ἀχώριστά ἐστι τοῦ ἐν ᾧ πέφυκεν; εἰ οὖν ἐν τῷ Θεῷ ἐστὶν ὁ λόγος αὐτοῦ, δηλονότι καὶ Θεὸς ἐστὶν, εἰ δὲ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὁ λόγος καθ' ὑμᾶς· οὐκοῦν φεύγοντες ἐταιριάζειν τὸν Θεὸν ἐκόψατε αὐτόν· κρείσσον δὲ ἦν ὑμᾶς λέγειν ὅτι ἐταῖρον ἔχει, ἢ κόπτειν αὐτόν καὶ φάσκειν ὅτι Θεὸς υἱὸν οὐκ ἔχει· ἡμεῖς δὲ οὐ ποτε λυθεῖς σεόμεν, καθὼς ἔφης, ἀλλ' ἓνα Θεὸν ἐν τρισὶν ὑποστάσει πιστεῖς εἰδόντες προσκυνοῦμεν Τριάδα ἐν μονάδι, καὶ μονάδα ἐν Τριάδι, Πατέρα ἀναρχον, Υἱὸν συνἀναρχον, Πνεῦμα συναΐδιον· οὐ γὰρ ἐνέλιπέ ποτε Υἱὸς Πατρί, ἢ Υἱὸς Πνεῦμα, οὔτε νύξῃθη μόνος εἰς δυάδα, καὶ δυὰς εἰς Τριάδα, ἀλλ' ἄτρεπτος καὶ ἀναλλοίωτος ἡ αὐτὴ τριάς, αἰεὶ ἁγία καὶ ἀναρχος ἦν, καὶ ἔστι, καὶ ἔσται εἰς τοὺς αἰῶνας. Σὺ δὲ μᾶλλον βλασφημεῖς κατὰ τοῦ Θεοῦ, ἄλογον καὶ ἄνουν σεαυτὸν ποιῶν διὰ τὸ λέγειν σε ἐπὶ Θεὸς Υἱὸν οὐκ ἔχει· ὃ ἀσύνετε καὶ ἐσκοτισμένε, ἐγὼ ἄνωθεν εἴρηκα, ὅτι ἀλλὰ μὲν ἐκ τῶν προφητῶν λέγεις εἰδέναι, ἀλλὰ δὲ ἐπὶ τῆς σῆς προσφέρεις γλώττης, τί λοιπὸν σοὶ ποιήσῃ, σοὺ μὴ θέλοντος συνιέναι; πῶς γὰρ λέγεις Θεὸς Υἱὸν οὐκ ἔχει;* Ὁ ἔθνος ἄνομον, λαὸς ἀσεβῆς, συνέδριον ματαιότητος, οἱ συνεδριάζοντες συνέδριον δόλου, καὶ ἐν φροῦν ἀγμῇ μελετήσαντες κενά κατὰ τοῦ Κυρίου, καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος καὶ λυτρωτοῦ ὑμῶν, εἰπόν-

* Παραλείποντες διὰ τὸ στενὸν τοῦ φύλλου τὰς ἐκ διαφόρων προφητῶν ῥήσεις, αἵ τινες ἐπιφέρει ὁ συγγραφεὺς διὰ τὴν ὑποδείξιν τοῖς Ἰουδαίοις ἀριθμήσας ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ἔλαβε σάρκα ἀνθρωπίνην, καὶ ὅτι ἐγεννήθη ἐκ τῆς ἁγίας καὶ Περθενοῦ Μαρίας, ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λόγου.

τες· διαρρήζωμεν τοὺς δεσμοὺς τοῦ νόμου αὐτοῦ, καὶ ἀπερρίψωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ· ὦ συναγωγὴ ἀσεβῶν καὶ συμβούλιον πονηρὸν! κατὰ τίνος ποιεῖς τὴν πονηράν ταύτην συναγωγὴν; οὐχ οὗτός ἐστι περὶ οὗ εἶπεν ὁ Πατριάρχης Ἰακώβ; οὐκ ἐκλείπει ἀρχῶν ἐξ Ἰουδα, οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ ἔως ἂν εἴθῃ ὁ ἀπάκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν; τούτου τοίνυν ἐλθόντος, μελετᾷς τοῦ θανατῶσαι αὐτόν; καὶ λόγοις χλευάσας, καὶ ἀργυροῖς τὴν μαθητὴν καὶ προδότην ἐσπεύσας ἀποκτεῖναι τὴν ζωὴν; ὦ Ἰουδαίε! τὸν ἐλευθερωτὴν καὶ σωτῆρα; τὸν ἐλευθερώσαντα ὑμᾶς ἐκ τῆς δουλείας τοῦ Φαραώ; διὰ τὴν ἀνεξιχνίαστον οὐτοῦ ἀγαθότητα ταπεινώσαντα ἑαυτὸν, καὶ κατελθόντα τοῦ ἐλευθερώσαι τὸν κόσμον ἐκ τῆς δουλείας τοῦ διαβόλου, τοῦτον ὡς δοῦλον τῷ ἀργυρίῳ παρὰ τοῦ προδότου εὐθὺς ἀγοράζεις; ὦ τῆς ἀνοίας καὶ ἀχαριστίας, μᾶλλον δὲ τῆς ἀπονοίας καὶ ἀγνωσίας! τὸν Κύριον τῆς δόξης; τὸν ποιήσαντα μεγάλα καὶ ἀνεξιχνίαστα, ἐνδοξά τε καὶ ἐξαισία, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς; οὐ ἐν χειρὶ πᾶσαι αἱ ζωαὶ ψυχαί, καὶ πνεῦμα παντός ἀνθρώπου; τὸν ἐξ οὐρανοῦ κατελθόντα, καὶ τὴν πτωχείαν τοῦ Ἀδάμ ἀναλαβόντα, ἵνα τῷ τιμῷ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ αἰματι ἐξαγοράσῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς δουλείας τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, τοῦτον σὺ ὡς δοῦλον ἀνόητε ἀργυρίου ἐξωνεῖσθαι σπεύδεις; καὶ τὸν καταβαλόντα τὸν ἰσχυρὸν εἰς τὰ θεμέλια τοῦ ἄδου, καὶ ὡς οἰκτρὸν στρουθίον τοῦτον δεσμεύσαντα, ἡμᾶς δὲ λύσαντα ἐκ τῆς κατάρμας τοῦ νόμου τῇ ἀγίᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ, τούτου τὰς ἀχράντους χεῖρας δεσμοῖς υποβάλλεις; αἱ ἐξέτειναν βορρέαν ἐπ' οὐδέν, ἐκρέμασαν δὲ τὴν γῆν ἐπὶ μηδενός, αἱ δεσμεύουσιν ὕδωρ ἐν νεφέλαις αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐρρήγαθ' ἐνδοξὸς ὑποκάτωθεν αὐτοῦ, ἐφραξαν δὲ θάλασσαν ἐν πύλαις, καὶ ἔθεντο αὐτῇ νέφος ἀμφοτέρωθεν, καὶ ἐσπαργίνωσαν αὐτὴν περιφρῆξαι ψάμμῳ; καὶ ἔθεντο ὅρια αὐτῇ κελεύουσιν αὐτῇ μέχρι τούτου ἐλευθεσθαι καὶ οὐχ ὑπερβῆναι ταῦτα; Σὺ δὲ, ὦ Ἰουδαίε, στρογγυλεῖς δεσμεύεις; ὦ τοῦ θαύματος! ὅτι ἐμοὶ τοῦ πονηροῦ δούλου ἁμαρτήσαντος, ὁ ἐμὸς ἀναμάρτητος δεσπότης σειραῖς δεσμεύσθαι ἀνέχεται, καὶ ὁ ἐλθὼν τὰς σειράς τῶν ἐμῶν ἁμαρτημάτων λύσαι, καὶ ἐλευθερώσαι με τῆς τοῦ ἐχθροῦ δουλείας καὶ πλάνης δεσμοῖς ἐγκατελὶνπται, ἵνα τὸ βρῦ φορτίον τῶν ἐμῶν ἁμαρτιῶν, ὧν ἐγὼ ὁ ἄθλιος ἐλεεινῶς κατεφορτίσθην, ἄρας ἀναχαιτίσῃ μοι· καὶ ὁ δίκαιος Κριτὴς τοῖς ἀδίκους κριταῖς παραδίδεται, καὶ ὑπὸ ψευδομαρτύρων ψευδῇ καταμαρτυρεῖται· καὶ ὁ Κύριος τῆς δόξης, ὃ παρεστήκασι χίλια χιλιάδες ἀγγέλων, καὶ μύρια μυριάδες ἀρχαγγέλων, οὐτο· τῷ Πλάτῳ ὁ; κατὰ δίκην; περὶ σταταὶ μὴδὲν ἁποκρινόμενος, ἵνα ἐμεῖ τῆς αἰωνίου κατὰ δίκην λυτρώσῃται. Ὡς τῆς ἐφάτου μακροθυμίας καὶ ἀνεξιχνίας! ὅτι ὁ Κύριος ὁ σοφὸς ἐν διανοίᾳ, καὶ κραταῖος ἐν ἰσχύϊ, ὁ θεμελιώσας τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ὡς αὐτὸς οἶδε, καὶ ποιήσας αὐτὴν ὡς οὐδέν, ὁ ἐπιβλέπων ἐπ' αὐτὴν καὶ ποίῶν αὐτὴν τρέμειν, ὁ καταστρέφων ὅρη τῇ ὀργῇ αὐτοῦ, ὁ σείων τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἐκ θεμελίων, καὶ τοὺς στύλους αὐτῆς σαλεύων· οὗτος ὑπὸ παρανόμων ἀνδρῶν ἐμπύεται, ἵνα ἐμεῖ τῆς αἰωνίου κίσχυνῃ λυτρώσῃται·

μάστιγας τε καὶ ραπίσματα μακροθύμως φέρει, ἵνα ἐπ' ἐμὲ τῶν χαλεπῶν μαστιγῶν τῶν πονηρῶν δαιμόνων λυτρώσῃται· ὦ τῆς ἀνεξιχνιάστου ἀνοχῆς αὐτοῦ! Κύριος γὰρ ὢν καὶ δεσπότης τῶν πάντων, ὃ κάμπτει πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθόνων, ὃ ἐξέτεινε τὸν οὐρανὸν μόνος ὡσεὶ δέβριν, ὁ περιπατήσας ἐπὶ τῆς θαλάσσης ὡς ἐπὶ ἐδάφους, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ οὐκ ἐγνώσθησαν, ὃ ἐποίησε μεγάλα καὶ ἀνεξιχνίαστα ἐνδοξά τε καὶ ἐξαισία, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς· οὗτος ὑπὸ ἁμαρτωλῶν ἀνδρῶν ἐμπαίζεται, καὶ γονυπετεῖται, καὶ καλεῖται· χαῖρε ὁ βασιλεῦ; τῶ Ἰουδαίων, ἐν τῷ ἱασμῷ καὶ ραπίζεται. Ὡς Ἰουδαίε παρόντες, τοιαύτην σοὶ προσκύνησιν ἐνετείλατο ὁ προφήτης ποιεῖν; ὃς εἶπκε· δεῦτε προσκυνησώμεν καὶ προσπέσωμεν αὐτῷ, καὶ κινήσωμεν ἐναντίον Κυρίου τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς οὐκ οὐκ ἄλλως καὶ ἀσύνετε, τὸν βαπτιστὴν τῆς ὁδοῦς μυκηρίζεις; ὦ τῆς ἀρρήτου καὶ ἀνεκδιήχτου φιλελευθροσύνης! ὅτι ὁ Κύριος τῶν κυριεύοντων, καὶ βασιλεὺς τῶν βασιλεύοντων, ὁ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ αὐτοῦ ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον, δι' οὗ βασιλεῖς βασιλεύουσι, καὶ τύραννοι κρατοῦσι γῆς· ὃν τὰ κλεῖτρα τοῦ οὐρανοῦ δεδοικασιν· οὗτος ὑπὸ ἁσεβῶν ἀνδρῶν πορφυρῶν ἱμάτιον μυκτηρισμῷ ἐνδύεται, καὶ ὁ θανατῶσας τὸν ἀποστάτην δράκοντα, καλᾶμεν ὑπὸ τῶν πονηρῶν τὴν ἁγίαν αὐτοῦ τύπτεται κεφαλὴν· ὦ τῆς ἀναισθησίας καὶ παρανομίας τοῦ ἁγνώμονος λαοῦ! ὅτι τὸν κύριον τῆς δόξης, τὸν βασιλεύοντα εἰς τοὺς αἰῶνας, τὸν καλοῦντα νέφη ἐν φωνῇ, ὃν τρέμουσιν ὕδατα καὶ πᾶσαι ἄβυσσοι, τὸν ἀποστέλλοντα κεραυνοῦ; καὶ πορεύονται τοῦτου τῇ ἀχράντῳ καὶ θείᾳ κορυφῇ ὁ μωρὸς λαὸς καὶ παράνομος· πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιτιθέασιν. Ὡς λαὸς ἄφρον καὶ ἀσύνετε, οὐ συνίετε, ὅτι τοῦ προπάτορος Ἀδάμ ἁμαρτήσαντος, δι' οὗ ἀκανθαὶ καὶ τρίβοι ἀνεκύθησαν, τούτου ὁ πλαστοουργὸς καὶ δεσπότης μηδὲν ἁμαρτήσας, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τὴν ἁπειρὴν αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν κατέληξε ταῦτα καταργῆσαι; Σὺ δὲ νῦν στέφανον ἐκ τούτου πλέξας πακτικῶς ἐπὶ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ κεφαλὴν ἐτίθεις. Ὡς τοῦ θαύματος! ὁ Θεὸς, ὁ πάσης Κτίσεως δημιουργός, ὁ τὸν οὐρανὸν σπιθαμῇ μετρήσας, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν ὀρεῖ συνέχων, καὶ περιβάλλων αὐτὴν ἄβυσσον ὡς ἱμάτιον, οὐ ἐνώπιον πάντα τὰ ἔθνη, ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου, καὶ ὡς ῥοπὴ ζυγοῦ ἐλογίσθησαν, καὶ ὡς ὕδατος λογισθήσονται, καὶ ὡς οὐδὲν εἰσὶν ὁ ποιήσας τὰ θεμέλια τῆς γῆς, ὁ κατέχων τὸν γύρον αὐτῆς καὶ τοὺς κατοικοῦντας· ἐν αὐτῇ ὡσεὶ ἀκρίδας, οὗτος ὑπὸ ἀσυνέτων ἀνδρῶν ἀποδύεται, καὶ γυμνὸς ἐπὶ Σαυροῦ ἄγεται· ἵνα ἐμοὶ τὴν βασιώδη σκικκὸν τῆς ἁμαρτίας ἀποδύσας ἐνδύσῃ στολὴν ἀρτάρτου καὶ αἰωνίου ζωῆς· ὦ τῆς ἀμετρήτου φιλελευθροσύνης! ὁ στήσας τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ καμάραν, καὶ διατείναν· αὐτὸν ὡς σκηνὴν κατοικεῖν, καὶ ὁ οἰκοδομῶν εἰς αὐτὸν τὴν ἀνάβασιν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν αὐτοῦ ἐπὶ γῆς θεμελιῶν· ὁ προσκαλούμενος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐκχέων αὐτὸ ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς· Κύριος ὁ Θεὸς Παντοκράτωρ ὁ τῇ σοφίᾳ καὶ συνέσει αὐτοῦ ποιήσας καὶ καταδείξας τὰ πάντα, ὁ ἀριθμῶν πληθὴ ἀστέρων, καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ὀνόματα καλῶν. Οὐ

τος ἀποβαλὼν τὴν φαιδρὰν στολὴν τοῦ φωτός, τὴν πενθικὴν καὶ μέλαιναν στολὴν ἐνεδύσατο· καὶ μὴ φέρον ὄρῃν τὴν ἀγνὴν ἀμνάδα καὶ παρθένον ὀδυρομένην, τὸ πρόσωπον ἀπέστρεψε, καὶ τὰς ἰδίας ἀκτῖνας συνέστειλε, σελήνη δὲ καὶ αὐτὴ εἰς αἶμα μετεστράφη ἐν κοπετῷ καὶ θρήνῳ, ὁρῶσα τὸν πλαστοουργὸν ἐπὶ ξύλου ἀδίκως κρεμάμενον· ὡσαύτως καὶ ἡ ἡμέρα τὸ φωταυγὲς καὶ τηλαυγὲς αὐτῆς φῶς ἀποβαλοῦσα εἰς νύκτα μετέβληθη, καὶ σκότος ὡς ἱμάτιον ἐνεδύσατο.

(Ἀκολουθεῖ συνέχεια).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ.

Ὁ Διόδωρος ὁ Σικελὸς ἔκαμε τὴν παρατήρησιν, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἔθνος εἴτε ἐξυγετισμένον, εἴτε βαρβαρον, τὸ ὅποιον νὰ μὴ θεωρῇ αὐτὸ ὡς τὸ ἀρχαιότατον, καὶ τὸ ὅποιον νὰ μὴ ἀριθμῇ τὰ χρονικά του καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τοῦ κόσμου.

Ὁ Βάρρων εἰς ἐν ἀπολεσθὲν σύγγραμμά του, διήρει ὅλους τοὺς αἰῶνας, οἵτινες παρῆλθον μετὰ τὴν κτίσιν τοῦ παντός, εἰς τρεῖς μεγάλας περιόδους, τὴν πρώτην περικεκαλυμμένην εἰς τὸ σκότος, τὴν δευτέραν παραμορφωμένην ἀπὸ μύθους, καὶ τὴν τρίτην σαφηνιζομένην ἐκ τῆς ἱστορίας. Οἱ Αἰγύπτιοι ὡσαύτως διήρουν τὴν ἱστορίαν των εἰς αἰῶνας Θεῶν, αἰῶνας Ἡρώων, καὶ αἰῶνας ἀνθρώπων. Ἐλεγον προσαίτι ὅτι ὑπῆρχον καὶ διάλεκτοι τρεῖς· ἡ ἱερογλυφικὴ διάλεκτος τῶν Θεῶν, ἡ συμβολικὴ τῶν Ἡρώων, καὶ ἡ κοινὴ διάλεκτος διὰ τῆς ὁποίας διεκόινουν οἱ ἄνθρωποι τὰς ἰδέας καὶ ἀνάγκας των.

Ἄν ἐκ τοῦ πλησίον ἐξετάσωμεν τὰς ἀξιώσεις τῶν ἀρχαίων ἔθνων πρὸς τὴν ἀρχαιότητα, εὐρίσκομεν ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι πρὸ πάντων ὄχι μόνον ἀντεποιούντο ὑπερβολικὴν ἀρχαιότητα, ἀλλ' ὅτι μωρῶς ἀπεπλανῶντο εἰς τὰς χρονολογίας των. Προτιθέμεθα λοιπὸν τοιαύτην ὄχι ἀνωφελὴ ἐξέτασιν διὰ δύο λόγους, πρῶτον διὰ νὰ γνωρίσωμεν εἰς ποίαν ἐποχὴν καὶ εἰς ποίαν χώραν ὀφείλομεν ν' ἀποδώσωμεν τὰς ἀρχὰς τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ δεύτερον διὰ νὰ ἴδωμεν τὰς ἀποδείξεις ἐπὶ τῶν ὁποίων βασιζέται τὸ σύστημα τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας.

Ὁ περίφημος Ἰωάννης Μαρσάμ (John Marsham) εἰς τὸ σύγγραμμά του περὶ «Χρονικῶν, Αἰγυπτίων, Ἑβραίων, καὶ Ἑλλήνων» προσπαθῶν νὰ σαφηνίσῃ τὰς διαφορὰς περιπλοκάς τῶν ἀρχαίων δυναστειῶν καὶ συμβάντων τῆς ἱστορίας, γνώμην ἀποφαίνεται ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν τὸ πρῶτον ἔθνος τὸ συστήσαν θρησκευτικὰς διατάξεις καὶ πολιτικούς θεσ-

μούς, καὶ ὅτι αἱ ἱεραίων τελεταί, καὶ οἱ κυβερνητικοὶ των κανονισμοὶ μετεδόθησαν εἰς ἄλλους λαούς, καὶ ὅτι παρεδέχθησαν αὐτὰ καὶ οἱ Ἑβραῖοι μὲ μικράς τινας ἀλλοιώσεις.

Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ ἀληθῶς πιστεύοντες κατὰ τὴν ἱερὰν Γραφὴν ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν τὸ πρῶτιστον ἔθνος, καὶ ὁ Ἀδάμ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ὀφείλομεν νὰ τηρῶμεν τὸ εὐπιστον τῆς διαβεβαίωσης ταύτης. Διότι ἐκ πρώτης ὀψεως οἱ Αἰγύπτιοι δὲν φαίνονται λαὸς τοιαύτης ὑψίστου ἀρχαιότητος· ἂν δὲ καὶ ἦσαν, θεσπίως δὲν ἀφελήθησαν πολὺ ἐκ τούτου. Διότι ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς μετὰ τῶν πολλῶν του περιγραφῶν, θρησκευτικῶν τε καὶ ἐθνικῶν, καὶ ἄλλων ἀνεκδότων ἱστορικῶν καὶ διδακτικῶν, εὐρίσκομένων εἰς τὰ «Στρώματά» του, μᾶς λέγει ὅτι τὰ βιβλία τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων, συμποσούμενα εἰς τεσσαράκοντα δύο, περιεῖχον τὰς μεγίστας ἀπάτας περὶ φιλοσοφίας καὶ ἀστρονομίας. Ὁ Γαληνὸς Κλαύδιος λέγει, ὅτι ἡ ἱατρικὴ των ἦτον ὕψασμα μωρίας καὶ δόλου, ἡ ἠθικὴ των ἦτον εἰς διαφθοράν, ἡ θεολογία των συνίστατο ἀπὸ δεισιδαιμονίας, γοητείας καὶ μαγείας. Εἰς αὐτοὺς αἱ τέχναι ἔμειναν εἰς τὴν νηπιότητά των· διὰ δὲ τὸ μετγαλοπρεπὲς τῶν πυραμίδων των, ἃς παραδεχθῇ ἕκαστος ὅτι αὐτὸ κάλλιστα συμβιβάζεται μὲ τὸ ὑπερλήθες, οἱ Αἰγύπτιοι ὀφείλουσαν τὴν περὶ σοφίας φήμην των εἰς τὴν περιβόητον Ἀλεξανδρείαν. Εἰς αὐτὴν συγκεντρωθεῖσα ἡ λεπτὴ διάνοια τοῦ Ἀφρικανοῦ μετὰ τῆς εὐφυΐας τοῦ Ἑλλήνος παρήγαγον φιλοσόφους ἐμβριθεῖς περὶ τὰ θεολογικά. Τὸ Μουσεῖον ταύτης τῆς πόλεως τῆς ἐπικληθείσης «Μήτηρ τῶν ἐπιστημῶν» ἀπῆλause τοσαύτην δόξαν, ὅσην ἡ Ἀκαδημία, τὸ Λύκειον καὶ ἡ Στοὰ τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκεῖ ἐπαιδεύθη ὁ μέγας ἱερεὺς Μανέθων, ὅστις εἰς ἅπασαν τὴν ἱστορίαν τῆς Αἰγύπτου ἔδωκεν ἐρμηνείαν ὑψίστου φυσικῆς θεολογίας, καθ' ὃν τρόπον καὶ οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι εἰς τοὺς ἐθνικούς των μύθους ἔδωκαν ὁλοκλήρους φιλοσοφικὰς ἐννοίας. Εἰς ταύτην τὴν μεγάλην ἐμπορικὴν χώραν τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἀνατολῆς, ὁ λαὸς ὁ τοσοῦτον κενόδοξος, ὁ τοσοῦτον νεωτερίζων περὶ καινὰς δοξασίας, ὃν προκατειλημμένης ἐκ τῆς τερατώδους ἐθνικῆς ἀρχαιότητός του, καὶ ἐκ τῶν μεγάλων κατακτήσεων τῶν βασιλέων του, οὐδόλως γνωρίζων ὅτι καὶ ἄλλα ἔθνη ἠδύναντο νὰ συλλάβωσιν ὁμοιομόρφους ἰδέας περὶ μυθολογίας, ἔφθασε νὰ κάμῃ τὸν ψευδῆ συμπερασμὸν, ὅτι ὅλοι οἱ θεοὶ ὧν τῶν μὲ αὐτοὺς ἐμπορευομένων λαῶν ἦσαν Αἰγυπτίου καταγωγῆς. Βλέπων δὲ ὅτι ἕκαστον ἔθνος εἶχε τὸν Δία του καὶ τοὺς Ἡρακλεῖς του, ἐγνωμοδότησεν ὅτι ὁ Ἀμμωνίος τοῦ Ζεὺς ἦτον ὁ ἀρχαιότατος,